

CEDEFOP

European Centre for the Development
of Vocational Training

Европски центар за
развој на стручното
образование

Терминологија

на европските политики за образование и обука

ВТОРО ИЗДАНИЕ

Избор на 130 клучни термини

Луксембург: Канцеларија на Европската Унија за публикации, 2014

Мноштво дополнителни информации за Европската Унија се достапни на Интернет. До нив може да се дојде преку серверот на Европа (<http://europa.eu>).

Луксембург:

Канцеларија на Европската Унија за публикации, 2014

ISBN: 978-92-896-1165-7

doi:10.2801/15877

© Европски центар за развојна стручната обука (European Centre for the Development of Vocational Training), 2014

Сите авторски права се заштитени.

Дизајн adam@artdirector.gr

Печатено во Европската Унија

Европскиот центар за развојна стручната обука Цедефоп (Cedefop)
е референтен центар на Европската Унија
за стручнообразование и обука.

Пружаме информации и вршиме анализи
на системите, политиките, истражувањата и практиката
во областа на стручнотообразование и обука.

Цедефоп е формиран во 1975 година
со Регулативата на Советот (ЕЕС) бр. 337/75.

Europe 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), GREECE

PO Box 22427, 551 02 Thessaloniki, GREECE

Тел. +30 2310490111, факс +30 2310490020

Имејл: info@cedefop.europa.eu

www.cedefop.europa.eu

Џејмс Х. Кајеха (James J. Calleja), Директор
Барбара Дорн (Barbara Dorn), Претседател на Управниот одбор

Содржина

No table of contents entries found.

Благодарност

Овој Терминолошки поимник претставува тимски напор и го одразува придонесот на експерти кои работат на различни аспекти на европските политики за образование и обука.

Цедефоп би сакал да им се заблагодари на:

- Филип Тисо, Цедефоп, кој го подготви терминолошкиот поимник;
- Доминика Смирна за нејзината поддршка во подготвувањето на ракописот;
- Јенс Бјерневолд, Бетина Бренер, Паскалин Деси, Торстен Дункел, Марија Храбинска, Фатима Садија Кокар Дијаз, Изабел Ле Милор, Патриција Липинска, Антонио Раниери, Џовани Русо, Елеонора Шмид, Лехостав Сафранек, Гиј Чибоцо, Јаспер ван Ло, Ернесто Вијалба-Гарсија и Алена Цукерстајнова за нивниот критички преглед и конструктивни придонеси.

Посебна благодарност им должиме на Стела Бохори и Штефани Верхајм за нивната поддршка при подготвувањето на оваа публикација.

Вовед

Која е разликата меѓу дефицит во вештините, потреба од вештини или дефицитарни вештини? Дали потквалификација е синоним за недоволно образование или недоволни вештини? Што значи зелените вештини?

Овој повеќејазичен терминолошки поимник дефинира 130 клучни термини кои се користат во европските политики за образование и обука. Тој претставува проширена и ревидирана верзија на Терминологијата на европските политики за образование и обука (2008) и Терминологијата на политиките за стручна обука (2004). Ги разгледува новите приоритети на политиките на Европската Унија, во главно на полето на анализа на потребите од вештини и компетенција.

Новите дефиниции се развиени со помош на експерти на Цедефоп кои работат на полето истражување и анализа на политики.

Се надеваме дека овој наш труд ќе ја потпомогне комуникацијата меѓу засегнатите страни активни на полето на образование и обука, особено меѓу носителите на политики.

Хоаким Џејмс Кајеха
Директор

Инструкции за користење на терминолошкиот поимник

Овој терминолошки поимник подреден по азбучен ред. Секој поим се состои од следниве елементи:

Поим (на англиски јазик)

Поим (на македонски јазик)

Дефиниција: го дава значењето на поимот;

Забелешка (изборно): ја илустрира дефиницијата;

Извор: го посочува потеклото на информацијата;

Азбучен индекс на поимите.

Терминолошки поимник

1.	access to education and training	пристап до образование и обука	Услови, околности или барања (како што се квалификации, образовано ниво, компетенции или работно искуство) кои го определуваат приемот и учеството во образовни институции или програми. Извор: адаптирано од Унеско, 1995.
2.	accreditation of an education or training programme	акредитација на програма за образование или обука	Процес на осигурување квалитет низ кој службено се признава и одобрува програма за образование или обука од надлежни законски овластени органи или стручни тела по спроведување на проценка согласно однапред утврдени стандарди. Извор: адаптирано од Канадскиот информативен центар за меѓународни дипломи.
3.	accreditation of an education or training provider	акредитација на давател на услуги за образование или обука	Процес на осигурување квалитет преку кој давател на услуги за образование или обука е службено прифатен и одобрен од страна на релевантни законски овластени органи или стручни тела по спроведување на проценка согласно однапред утврдени стандарди. Извор: адаптирано од Канадскиот информативен центар за меѓународни дипломи.
	accreditation of learning outcomes	акредитација на резултати од учењето	види признавање на резултати од учењето; сертификација на резултати од учењето; валидација на резултати од учењето
	accreditation of prior learning (APL)	акредитација на претходно учење	види признавање на резултати од учењето; сертификација на резултати од учењето; валидација на резултати од учењето
4.	adaptability	адаптибилност	Капацитет на организација или поединец да се адаптира на нови технологии, нови пазарни услови и нови работни структури. Извор: Цедефоп, 2008.
5.	adult education	образование на возрасни	Општо или стручно образование кое се организира за возрасни по иницијалното образование и обука за професионални и/или лични цели, а кое има за цел: <ul style="list-style-type: none"> да обезбеди општо образование за возрасни на теми од нивен особен интерес (на пр. во

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>отворени универзитети);</p> <ul style="list-style-type: none"> • да обезбеди компензациско учење во основни вештини кое поединците можеби не го стекнале претходно во своето иницијално образование или обука (како што се јазична писменост, математичка писменост) и со тоа; • да овозможи пристап до квалификации кои, од различни причини, не биле стекнати во системот на иницијално образование и обука; • да се стекнат, подобрат или освежат знаењата, вештините или компетенциите во определено поле: ова претставува континуирано образование и обука. <p>Забелешка: образованието на возрасни е блиско но не и идентично со континуираното образование и обука.</p> <p>Извор: адаптирано од Европската фондација за обука 1997; Цедефоп, 2004.</p>
6.	ageing society	Општество кое старее	<p>Општество кое се карактеризира со сè поголем удел на постари лица, вообичаено поврзано со намалена стапка на раѓање.</p> <p>Забелешка: во едно општество кое старее, пружањето на образование и обука мораат да превенираат:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефицитарни вештини и дефицит во вештините; • рано пензионирање преку повторна обука и подигање на нивото на вештините на постари работници. <p>Извор: Цедефоп.</p>
7.	alternance training	наизменична обука	<p>Образование или обука кое комбинира периоди во образовна институција или центар за обука и на работното место. Наизменичноста може да се одвива на неделна, месечна или годишна основа. Во зависност од земјата и статусот, учесниците можат да с ангажирано преку договор со работодавачот и/или да примаат надоместок.</p> <p>Забелешка: германскиот „дуален систем“ е пример на наизменична обука.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
	alternating	обука која се	види наизменична обука

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

	training	спроведува наизменично	
8.	apprenticeship	чиракување	<p>Систематска, долгорочна обука со наизменични периоди на работното место и во образовна институција или центар за обука. Чиракот има склучено договор со работодавачот и прима надоместок (плата или паричен додаток). Работодавачот презема одговорност да му обезбеди на обучуваниот обука која води до конкретно занимање.</p> <p>Забелешки: на француски јазик, поимот „apprentissage“ се однесува и на чиракување и на процесот на учење (види „учење“); германскиот „дуален систем“ е пример на чиракување.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2004.</p>
9.	assessment of learning outcomes	оценување на резултати од учењето	<p>Процес на вреднување на знаења, знам - како, вештини и/или компетенции на поединец согласно однапред утврдени критериуми (очекувања од учењето, мерење на резултати од учењето). Оценувањето вообичаено е проследено со сертификација.</p> <p>Забелешка: во литературата, „оценување“ обично се однесува на вреднувањето на поединци додека „евалуација“ почесто се користи да се опише вреднувањето на методите на образование и обука или давателите на услуги.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2004.</p>
10.	attractiveness of vocational education and training	атраktivност на стручното образование и обука	<p>Капацитет на стручното образование и обука да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поттикнува поединци намерно да го одберат стручното образование и обука; • понуди квалификации кои отвораат кариерни можности; • ги убедат работодавачите да вработуваат лица со стекнати сертификати за стручно образование и обука. <p>Забелешка: атраktivноста на СОО зависи од различни фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • имиџот на СОО и подеднаквата вредност која му се дава со другите образовни патишта;

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<ul style="list-style-type: none"> • флексибилност на патиштата кои овозможуваат мобилност меѓу СОО и академското образование; • квалитетот на понудата на СОО; • вклученост на засегнатите страни, вклучувајќи ги социјалните партнери, во СОО и обезбедувањето на водење и советување. <p>Извор: Цедефоп.</p>
11.	awarding body	тело овластено да доделува квалификации	<p>Тело кое издава квалификации (сертификати, дипломи или звања) со што формално се признаваат резултатите од учењето (знаењата, вештините и/или компетенциите) на поединецот, по спроведување на постапка на оценување.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
	basic ICT skills	основни ИКТ вештини	види основни информациско-комуникациски (ИКТ) вештини
12.	basic information and communication technology (ICT) skills	основни информациско-комуникациски (ИКТ) вештини	<p>Вештини потребни за ефикасно користење на елементарните функции на информациско-комуникациските технологии за наоѓање, проценување, складирање, создавање, презентирање и размена на информации, и за комуницирање и учество во колаборативни мрежи по пат на Интернет.</p> <p>Забелешка: основните ИКТ вештини сега се дел од клучните вештини/клучните компетенции.</p> <p>Извор: Европски парламент и Совет на Европската Унија (2006); Цедефоп, 2012.</p>
13.	basic skills	основни вештини	<p>Вештини потребни за живот во современото општество, како што се слушање, зборување, читање, пишување и математика.</p> <p>Забелешка: заедно со новите основни вештини, основните вештини ги сочинуваат клучните вештини.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
14.	benefits of education and training	полза од образованието и обуката	<p>Социо-економска додадена вредност на образованието и обуката.</p> <p>Забелешки:</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<ul style="list-style-type: none"> • ползата од образованието и обуката може да биде приватна, односно исползувана од поединци, компании или институции, или јавни, од што полза имаат цел региони, економија или општество; • ползата може да биде финансиска (како што се плати) или социо-економска (здравје, благосостојба, социјална кохезија, намалена стапка на криминал, вработување, продуктивност, раст). <p>Извор: Цедефоп.</p>
15.	certificate / diploma / title	сертификат / диплома / звање	<p>Службен документ издаден од тело овластено да доделува квалификации, а кој ги содржи постигањата на некој поединец по спроведено оценување согласно однапред утврден стандард.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
16.	certification of learning outcomes	сертифицирање на резултати од учењето	<p>Процес на издавање на сертификат, диплома или звање со кој формално се потврдува дека пакет резултати од учењето (знаења, знам – како вештини и/или компетенции) стекнати од еден поединец се оценети од страна на надлежно тело согласно однапред утврден стандард.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
17.	civil society	граѓанско општество	<p>„Третиот сектор“ на општеството покрај Државата и пазарот, кој опфаќа институции, групи и асоцијации (било структуриран или неформален), а кој може да делува како медијатор меѓу граѓаните и јавните власти.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2001 во Европската Комисија, 2001.</p>
18.	comparability of qualifications	споредливост на квалификации	<p>Степенот до кој е возможно да се воспостави еквивалентност меѓу нивото и содржината на квалификациите (сертификати, дипломи или звања) на секторско, регионално, национално или меѓународно ниво.</p> <p>Забелешка: споредливоста на квалификациите ги подобрува вработливоста и мобилноста на поединците. Овој поим не смее да се поистовети со „еквивалентност на квалификации“ (која се однесува на сличност во вредноста на сертификатите или дипломите).</p>

			Извор: Цедефоп, Вјørnåvold, Tissot, 2000.
19.	compensatory learning	компензациско учење	Учење наменето за пополнување на празнините кои се наталожиле кај поединците во текот на нивното образование или обука, главно со цел да им се овозможи да учествуваат во обука. Извор: Цедефоп, 2004.
20.	competence	компетенција	Способност за соодветно применување на резултатите од учењето во дефиниран контекст (образование, работа, личен или професионален развој). или Способност за примена на знаењата, вештините и личните, социјалните и/или методолошките способности, за време на работа или учење/студирање, и во професионалниот и личниот развој. Забелешка: компетенцијата не е ограничена на когнитивни елементи (што подразбира примена на теории, концепти и имплицитни знаењата); воедно опфаќа функционални аспекти (вклучувајќи и технички вештини) како и интерперсонални атрибути (на пр. социјални или организациски вештини) и етички вредности. Извор: Цедефоп; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2008.
21.	compulsory education	задолжително образование	Минимални законски стандарди и времетраење на задолжителното школување. Извор: ИЛО, 1998.
22.	continuing education and training	континуирано образование и обука	Образование или обука по иницијалното образование и обука - или по отпочнување на професионален ангажман со цел да им се помогне на поединците да: <ul style="list-style-type: none"> • ги подобрат или освежат своите знаења и/или вештини; • стекнат нови вештини за поинаква кариера или повторна обука во истата; • го продолжат својот личен или професионален развој. Забелешка: континуираното образование и обука се дел од доживотното учење и опфаќаат било кој вид на образование (општо,

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			специјализирано или стручно, формално или неформално, итн.). Тоа е од клучна важност за вработливоста на поединците. Извор: Цедефоп, 2004.
	core skills	клучни вештини	клучни вештини види клучни вештини / клучни компетенции
	counselling	советување	советување види водење и советување
23.	credit system	кредит систем	Инструмент осмислен за да овозможи акумулирање на резултатите од учењето стекнати во формално, неформално и/или информално окружување, за да го олесни нивниот трансфер од едно окружување во друго со цел нивна валидација. Кредит систем може да се дизајнира преку опишување на: <ul style="list-style-type: none"> • програма за образование или обука и припишување на поени (кредити) на нејзините компоненти (модули, курсеви, практикуми, дисертации, итн.); или • квалификација со користење на единици резултати од учењето и припишување на кредитни поени на секоја единица. Извор: Цедефоп, 2008.
24.	curriculum	курикулум	Инвентар на активности поврзани со дизајнирањето, организацијата и планирањето на постапка за образование или обука, која вклучува дефинирање на целите на учењето, содржината, методите (вклучувајќи го и оценувањето) и материјалите, како и процедури и решенија за обука на наставници и обучувачи. Забелешка: поимот курикулум се однесува на дизајнирање, организација и планирање на учењето, додека поимот програма се однесува на имплементацијата на овие активности. Извор: Цедефоп, 2008; Landsheere, 1979.
25.	digital competence / digital literacy	дигитална компетенција / дигитална писменост	Способност за користење на информациско-комуникациска технологија (ИКТ). Забелешка: дигиталната компетенција наоѓа поткрепа во основните вештини во ИКТ: користење на компјутери за наоѓање, проценување, складирање, создавање, презентирање и размена на информации, и за комуницирање со и учество во колаборативни мрежи по пат на интернет.

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			Извор: Цедефоп, 2008; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2006.
26.	digital divide / digital gap	дигитална поделеност / дигитален јаз	Во рамките на определена популација, јазот меѓу оние кои можат да пристапат до информациско-комуникациските технологии (ИКТ) и ефективно да ги користат и оние кои не можат. Извор: Цедефоп, 2008.
27.	distance education and training	образование и обука на далечина	Образование и обука кои се изведуваат на далечина по пат на медиуми за комуникација: книги, радио, ТВ, телефон, кореспонденција, компјутер или видео. Извор: базирано на ИЛО, 1979.
	distance learning	далечинско учење	види образование и обука на далечина
28.	dropout	осипување	Повлекување од програма за образование или обука пред нејзиното завршување. Забелешки: <ul style="list-style-type: none"> • Овој поим на англиски јазик го означува и процесот (предвремено напуштање на образованието) и лицата кои не успеале да го завршат образованието или обуката (осипани); • во осипаните спаѓаат и оние ученици/посетители кои го комплетирале образованието или обуката но не ги положиле завршните испити. Извор: базирано на Ohlsson, 1994.
	dual system	дуален систем	види наизменична обука
	early school-leaving	предремено напуштање на образованието	види осипување
	ECTS	ЕКТС	види Европски кредит систем за стручно образование и обука (ЕКВЕТ)
	ECVET	ЕКВЕТ	види Европски систем за трансфер и акумулирање на кредити (ЕКТС)
	education dropout	осипување од образованието	види осипување

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

29.	education or training path	тек на образованието или обуката	<p>Збир на секвенци на учење кои еден поединец ги следи за да стекне знаења, вештини или компетенции.</p> <p>Забелешка: во текот на учењето може да се комбинираат формални и неформални секвенци на учење.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
30.	education or training pathway	патишта на образование или обука	<p>Пакет на поврзани програми за образование или обука кои ги спроведуваат училишта, центри за обука, високообразовни институции или даватели на услуги за СОО, што ја олеснува проодноста на поединците во рамки на определени сектори и дејности или меѓу нив.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
31.	education or training provider	давател на услуги за образование или обука	<p>Било која организација или поединец кој пружа услуги за образование или обука.</p> <p>Забелешка: давател на услуги за образование и обука може да биде организација наменски формирана за оваа цел, или друго тело, како на пример работодавач кој организира и обезбедува обука како дел од своите деловни активности. Давател на услуги за обука може исто така да биде и независен поединец кој нуди таква услуга.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
32.	educational attainment	образовно ниво	<p>Највисоко ниво на образование или обука кое еден поединец го достигнал.</p> <p>Забелешки: образовното ниво:</p> <ul style="list-style-type: none"> се мери според највисоката успешно завршена образовна програма, која вообичаено се сертифицира со квалификација; може да се мери според нивоата на ИСКЕД или ЕРК. <p>Извор: Цедефоп; Унеско, 2011.</p>
33.	e- learning	е-учење	<p>Учење поддржано од информациско-комуникациски технологии (ИКТ).</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> е-учењето не е ограничено на „дигитална

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>писменост“ (стекнување на ИКТ вештини). Може да опфати повеќе формати и хибридни методи: користење на софтвер, Интернет, ЦД-РОМ, он-лајн учење или било кои други електронски или интерактивни медиуми;</p> <ul style="list-style-type: none"> • е-учењето може да се користи како алатка за образование и обука на далечина, но и за поддршка на директно контактено учење. <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
34.	emerging / new skills	новопојавени / нови вештини	<p>Способности за кои се зголемува побарувачката во постоечките или во нови занимања.</p> <p>Забелешка: утврдувањето на потребата за нови/новопојавени потреби е клучна за превенирање на дефицит во вештините и дефицитарни вештини, поттикнување на вработливоста на граѓаните и задоволување на потребите на економијата.</p> <p>Извор: Цедефоп.</p>
35.	employability	вработливост	<p>Комбинација на фактори кои им овозможуваат на поединците да напредуваат кон вработување или да се вработат, да останат вработени и да напредуваат во својата кариера.</p> <p>Забелешка: вработливоста на поединците зависи од:</p> <ul style="list-style-type: none"> • личните атрибути (вклучувајќи и соодветност на знаењата и вештините); • како овие лични атрибути се презентираат на пазарот на труд; • окружување и социјален контекст; (повластици и можности кои се нудат за подобрување и валидација на нивните знаења и вештини); и • економскиот контекст. <p>Извор: Цедефоп, 2008, адаптирано од Scottish Executive, 2007; Институт за студии за вработување, 2007.</p>
36.	Europass	Европас	<p>Портфолио од пет документи кои им помагаат на граѓаните подобро да ги претстават своите вештини и квалификации кога конкурираат за работа или студиски престој во Европа. Биографијата од Европас и Јазичниот пасош ги пополнуваат самите граѓани; другите три документа им се издаваат на оние граѓани кои</p>

			<p>стекнуваат искуство со мобилност во друга европска земја (Европас мобилност) или кои завршуваат формална програма на стручно образование или обука (Додаток на сертификат) или на високо образование (Додаток на диплома).</p> <p>Забелешка: Европас промовира соодветно признавање на резултати од учењето стекнати во формално, неформално или информално окружување.</p> <p>Извор: Цедефоп.</p>
37.	European credit system for vocational education and training (ECVET)	Европски кредит систем за стручно образование и обука (ЕКВЕТ)	<p>Техничка рамка за трансфер, валидација и, каде што е прикладно, акумулирање на резултати од учењето од страна на поединци, заради стекнување на квалификација. Алатките и методологијата на ЕКВЕТ овозможуваат претставување на квалификациите во единици резултати од учењето, со соодветни поени, процес на трансфер и акумулирање и придружни документи како што се Договор за учење, Препис на оценките и Упатства за користење на ЕКВЕТ.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оваа рамка има за цел да промовира: <ul style="list-style-type: none"> • мобилност на лицата кои се во процес на обука; • акумулирање, трансфер и валидација на резултатите од учењето (било формални, неформални или информални) стекнати во различни земји; • имплементација на доживотното учење; • транспарентност на квалификациите; • взаемна доверба и соработка меѓу давателите на услуги за стручна обука и образование во Европа. • ЕКВЕТ е заснован на опис на квалификациите во вид на резултати од учењето (знаењата, вештини и/или компетенции), организирани во единици за учење кои можат да се трансферираат и акумулираат, а на кои им се доделени кредитни поени и заведени во личен транскрипт на резултати од учењето. <p>Извор: Цедефоп; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2009а.</p>

38.	European credit transfer and accumulation system (ECTS)	Европски систем за трансфер и акумулирање на кредити (ЕКТС)	<p>Систематско претставување на високообразовна програма чии компоненти се придружени од кредити (модули, курсеви, практикуми, дисертации, итн.), со цел:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студиските програми да се лесни за разбирање и споредување за сите студенти, домашни и странски; • да се поттикнува мобилноста на студентите и валидацијата на резултатите од учењето; • да им се помогне на универзитетите да ги организираат и ревидираат своите студиски програми. <p>Забелешка: ЕКТС се базиран на оптоварувањето на студентите потребно за да се остварат целите на програмата, детално претставени во вид на резултати од учењето кои треба да се стекнат. Оптоварувањето на студентите за редовно студирање во студиска програма во Европа најчесто изнесува 1500 до 1800 часови годишно, и во овој случај еден кредит претставува 25 до 30 часа. Поединците кои можат да докажат слични резултати од учењето стекнати во друго окружување можат да обезбедат признавање и кредити (службено пресметани поени) од телата кои доделуваат звања и квалификации.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008, базирано на Европската Комисија, 2004.</p>
39.	European governance	владеење во Европа	<p>Правила, процеси и однесување кои се применуваат при извршување на власта на европско ниво.</p> <p>Забелешка: владеењето мора да се погрижи со јавните ресурси и проблеми да се управува ефективно и ефикасно за да се одговори на клучните потреби на општеството. Ефективното владеење поткрепа наоѓа во учеството на широката јавност, отчетноста, транспарентноста, ефективноста и меѓусебната ускладеност.</p> <p>Извор: базирано на Eurovoc thesaurus, 2005.</p>
40.	European qualifications framework for lifelong learning (EQF)	Европска рамка на квалификации за доживотно учење (ЕРК)	<p>Референтна алатка за опишување и споредување на нивоа на квалификации со системи за квалификации развиени на национално, меѓународно или секторско ниво.</p> <p>Забелешка: главните компоненти на ЕРК</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>претставуваат пакет од осум референтни нивоа опишани во вид на резултати од учењето (комбинација на знаења, вештини и/или компетенции) и механизми и начела за доброволна соработка. Осумте нивоа го покриваат целиот спектар квалификации од оние кои ги признаваат основните знаења, вештини и компетенции па до оние кои се доделуваат на највисоко ниво на академско, професионално и стручно образование и обука. ЕРК претставува инструмент за преведување на системите за квалификации.</p> <p>Извор: базирано на Европскиот парламент и Советот на Европската Унија, 2008.</p>
41.	European quality assurance in vocational education and training (EQAVET)	осигурување на европски квалитет во стручното образование и обука (ЕКABET)	<p>Референтна рамка која им помага на Земјите членки на ЕУ и земјите кои учествуваат во истата да го развијат, подобрат, водат и оценат квалитетот на своите системи за стручно образование и обука.</p> <p>Забелешка: методологијата предложена во рамката е заснована на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • циклус кој се состои од четири фази (планирање, имплементација, оценување и прегледување) кои се опишани за системите а давателите на услуги за СОО; • критериуми за квалитет и индикативни дескриптори за секоја фаза од циклусот; • заеднички индикатори за оценување на целите, методите, процедурите и резултатите од обуката -некои индикатори се засновани на статистички податоци, а други имаат квалитативна природа. <p>Извор: Цедефоп, базирано на Европскиот парламент и Советот на Европската Унија, 2009(б).</p>
42.	evaluation of education and training	евалуација на образованието и обуката	<p>Донесување суд за вредноста на некоја интервенција, програма или политики за обука со осврт на критериуми и стандарди (како што се нејзината релевантност или ефикасност).</p> <p>Извор: Цедефоп, 2011.</p>
43.	formal learning	формално учење	<p>Учење кое се одвива во организирано и структурирано окружување (како на пример институција за образование или обука или на работно место) и експлицитно е назначена како</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>учење (во однос на своите цели, времетраење или ресурси). Формалното учење искажува намера од аспект на ученикот. Вообичаено води кон сертификација.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
44.	green skills	зелени вештини	<p>Способности потребни за живот во едно општество кое има за цел намалување на негативното влијание на човековото дејство врз окружувањето, и за развој и поддршка на таквото општество.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> генеричките зелени вештини помагаат за подигање на свеста или имплементација на активности при кои ресурсите се користат ефикасно, за еко-граѓанство, итн.; специфичните зелени вештини се неопходни за имплементација на стандарди и процеси за заштита на екосистемите и биодиверзитетот, и за намалување на потрошувачката на енергија, материјали и вода; високо-специјализираните зелени вештини се неопходни за развивање и имплементација на зелени технологии како што се обновливи извори на енергија, третман на отпадни води или рециклирање. <p>Извор: Цедефоп.</p>
45.	guidance and counselling/ information, advice и guidance (IAG)	водење и советување/ информирање, советување и водење	<p>Спектар на активности дизајнирани за да им се помогне на поединците да донесат образовни, стручни или лични одлуки, и истите да ги спроведат пред и по влезот на пазарот на труд.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> водењето и советувањето вклучуваат: <ul style="list-style-type: none"> советување (личен или кариерен развој, водење низ образовниот процес); оценување (психолошко или поврзано со компетенции/резултати); информирање за можности за учење и пазарот на труд и управување со кариерата; консултирање со колеги, роднини или едукатори; стручно подготвување (посочување вештини/компетенции и искуства за барање работа);

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<ul style="list-style-type: none"> - упатување (до специјалисти за учење и кариера); • водење и советување може да се пружи во училишта, центри за обука, центри за вработување, на работното место, во заедницата или на други места. <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
46.	human capital	човечки капитал	Знаења, вештини, компетенции и својства отелотворени во поединци кои промовираат лична, социјална и економска благосостојба.
	ICT basic skills	ИКТ основни вештини	види основни информациско-комуникациски (ИКТ) вештини
	ICT literacy	ИКТ писменост	види основни информациско-комуникациски (ИКТ) вештини
	ICT skills	ИКТ вештини	види информациско-комуникациски (ИКТ) вештини
47.	individual learning account	индивидуална образовна сметка	<p>Систем на јавни погодности кој има за цел да се поттикне пристап кон можности за учење за возрасните - на пример оние кои не учествуваат во јавно финансирано образование или обука.</p> <p>Забелешка: индивидуалната образовна сметка има за цел да го зголеми учеството во професионален и личен развој преку пружање поддршка изразена во парични средства или време кое учениците можат да го поминат во институции по сопствен избор.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
48.	informal learning	информално учење	<p>Учење кое е резултат на секојдневни активности поврзани со работата, семејството или слободното време. Не е организирано ни структурирано во поглед на целите, времетраењето или поддршката во учењето. Информалното учење е најчесто ненамерно гледано од перспективата на ученикот.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • информалните резултати од учењето можат да се валидираат и сертифицираат; • информалното учење понекогаш се нарекува и искусвено или инцидентно/случајно учење. <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
	information,	информирање,	види водење и советување/информирање,

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

	advice и guidance (IAG)	советување и водење	советување и водење
49.	information and communication technology (ICT)	информациско-комуникациска технологија (ИКТ)	Технологија која овозможува електронско внесување, складирање, наоѓање, процесирање, пренесување и дисеминација на информации. Извор: Цедефоп, 2004.
50.	information and communication technology (ICT) skills	информациско-комуникациски (ИКТ) вештини	Вештини потребни за ефикасно користење на информациско-комуникациските технологии (ИКТ). Забелешка: во својот извештај за ИКТ вештините и вработувањето, ОЕЦД предлага една едноставна класификација: <ul style="list-style-type: none"> • професионални ИКТ вештини: способност за користење на напредни ИКТ алатки, и/или за развивање, поправка и креирање на такви алатки; • применети ИКТ вештини: способност за користење на едноставни ИКТ алатки на генерални работни места (кои не се поврзани со ИТ); • основни ИКТ вештини или „ИКТ писменост“: способност за користење на ИКТ за основни задачи и како алатка за учење. Извор: Цедефоп, 2004; ОЕЦД, Lopez-Bassols, 2002.
51.	initial education and training	Иницијално образование и обука	Општо или стручно образование и обука спроведено во системот за иницијално образование, обично пред да се започне со работниот живот. Забелешки: <ul style="list-style-type: none"> • определена обука која се спроведува по отпочнувањето на работниот живот може да се смета за иницијална обука (како на пример повторната обука; • иницијалното образование и обука можат да се одвиваат на било кое ниво во општото или стручното образование (редовно образование или обука во училиште или наизменична обука) или патишта за чиракување. Извор: Цедефоп, 2008.
52.	ISCED level 0 -	ИСКЕД ниво 0 - Ран	Програми дизајнирани според холистички

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

	Early childhood education	детски развој и образование	<p>пристап за поддршка на раниот когнитивен, физички, социјален и емоционален развој на децата, и воведување на децата на рана возраст во организирани форми на поучување, надвор од семејниот контекст.</p> <p>Забелешка: програмите класифицирани на нивото ИСКЕД 0 се водат под различни називи ширум светот, на пример ран детски развој и образование, предучилишно образование или подготвително образование.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>
53.	ISCED level 1 - Primary education	ИСКЕД ниво 1 - Основно образование – одделенска настава	<p>Програми дизајнирани за да им се обезбедат на учениците фундаментални вештини во подрачјата читање, пишување и математика (т.е. јазична писменост и математичка писменост), и да се воспостави солиден темел за изучување и разбирање на клучните когнитивни подрачја, за личен и социјален развој, и за подготовка за предметна настава и средно образование.</p> <p>Забелешка: програмите класифицирани на нивото ИСКЕД 1 се водат под различни називи ширум светот, на пр. основно образование, елементарно образование или основни образование (фаза 1 / почетни одделенија доколку еден образовен систем има една програма која ги опфаќа ИСКЕД нивоата 1 и 2).</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>
54.	ISCED level 2 - Lower secondary education	ИСКЕД ниво 2 – Основно образование – предметна настава	<p>Програми дизајнирани за да се надградат резултатите од учењето од ИСКЕД нивото 1. Вообичаено образованата цел е да се постават темелите за доживотно учење и човеков развој на кои образовните системи ќе можат систематски да прошируваат и надградуваат облици и можности за натамошно образование. Некои образовни системи веќе на нивото ИСКЕД 2 нудат програми за стручно образование за на учениците да им обезбедат вештини релевантни за вработување.</p> <p>Забелешка: програмите класифицирани на нивото ИСКЕД 2 се водат под различни називи ширум светот, на пример средно училиште (ниво еден / пониски одделенија доколку на национално ниво постои една програма која ги опфаќа ИСКЕД нивоата 2 и 3), ниже средно</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>училиште или средно училиште.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>
55.	ISCED level 3 - Upper secondary education	ИСКЕД ниво 3 – Вишо средно образование	<p>Програми дизајнирани за комплетирање на средното образование како подготовка за терцијарното образование или за обезбедување на вештини релевантни за вработување, или и за едното и за другото.</p> <p>Забелешка: програми класифицирани на нивото ИСКЕД 3 се водат под различни називи ширум светот, на пр. средно училиште (ниво два / повисоки одделенија) или вишо средно училиште.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>
56.	ISCED level 4 - Post-secondary non-tertiary education	ИСКЕД ниво 4 – Пост-средно нетерцијарно образование	<p>Програми дизајнирани за да им се овозможи на поединците кои постигнале ИСКЕД ниво 3 нетерцијарни квалификации кои им се потребни за премин кон терцијарното образование или за вработување за кое нивната квалификација на ИСКЕД нивото 3 не е доволна.</p> <p>Забелешка: програмите кои се класифицирани на нивото ИСКЕД 4 се водат под различни називи ширум светот, на пр. техничка диплома или основно професионално образование.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>
57.	ISCED level 5 - Short-cycle tertiary education	ИСКЕД ниво 5 – Кус циклус терцијарно образование	<p>Програми дизајнирани да им обезбедат на учесниците професионални знаења, вештини и компетенции. Вообичаено, тие се базираат на практиката, се фокусираат на специфични занимања и ги подготвуваат учениците за влез на пазарот на труд. Но, овие програми можат да отворат и патишта за други програми во терцијарното образование.</p> <p>Забелешка: програмите кои се класифицирани на нивото ИСКЕД 5 се водат под различни називи ширум светот, на пр. програма за мајстор занаетчија, (вишо) техничко образование, колеџи во заедниците, техничка или напредна/ виша стручна обука, двогодишни програми или програми кои носат 60 кредити и завршуваат со диплома за вишо образование, или баc + 2 програми. Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

58.	ISCED level 6 - Bachelor's or equivalent level	ИСКЕД ниво 6 – Прв циклус на студии	<p>Програми дизајнирани за да им се обезбедат на учесниците средно сложени академски и/или професионални знаења, вештини и компетенции, кои водат до квалификација од прв циклус високообразовни студии или еквивалентно ниво. Програмите на ова ниво вообичаено се засновани на теорија но можат да вклучат и практични компоненти, и се засновани на врвни истражувања или најдобри практики од професијата.</p> <p>Забелешка: програмите кои се класифицирани на нивото ИСКЕД 6 се водат под различни називи ширум светот, како на пр. бакалауреат, лиценца или прв универзитетски циклус.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>
59.	ISCED level 7 - Master or equivalent level	ИСКЕД ниво 7 – Мастер или еквивалентно ниво	<p>Програми дизајнирани за да им се обезбедат напредни академски и/или професионални знаења, вештини и компетенции, кои водат до квалификација од втор циклус високообразовни студии или еквивалентно ниво. Програмите на ова ниво можат да вклучат значителна истражувачка компонента, но сè уште не водат кон доделување на докторска квалификација.</p> <p>Забелешка: програмите кои се класифицирани на нивото ИСКЕД 7 се водат под различни називи ширум светот како мастер или магистерски програми.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 2011.</p>
60.	ISCED level 8 - Doctoral or equivalent	ИСКЕД ниво 8 – Докторско или еквивалентно ниво	<p>Програми првенствено дизајнирани да водат кон напредна истражувачка квалификација. Програмите на ова ИСКЕД ниво се посветени на напредно студирање и оригинални истражувања, и вообичаено се нудат само од терцијарни образовни институции ориентирани кон истражувања, како што се универзитетите. Докторските програми постојат и на академско и на професионално поле.</p> <p>Забелешка: програмите кои се класифицирани на нивото ИСКЕД 8 се водат под различни називи ширум светот, како што се Д-р, Phd, dPhil, d.lit, d.Sc, ll.d, докторат или слични поими.</p> <p>Извор: засновано на Унеско, 2011.</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

61.	job	работа	<p>Пакет задачи и должности кои ги врши или кои треба да ги врши едно лице, било за работодавач било како самовработено.</p> <p>Извор: ИЛО, 2008.</p>
62.	job placement	Работно насочување	<p>Процес на поддршка на поединци со цел тие да најдат работно место кое е соодветно на нивните вештини.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Работното насочување може да ја пружи јавна или приватна служба за вработување или образовна институција; • поддршката за вработување ги опфаќа следниве активности: пишување на биографија, подготовка за интервју, анализа на вештини, водење и советување. <p>Извор: Цедефоп, 2011.</p>
	key competences	клучни компетенции	види клучни вештини / клучни компетенции
63.	key skills / key competences	клучни вештини / клучни компетенции	<p>Збир на вештини (основни и нови основни вештини) неопходни за живот со современото општество засновано на знаење.</p> <p>Забелешка: во својата препорака за клучни компетенции за доживотно учење, Европската Комисија ги утврди осумте клучни компетенции:</p> <ul style="list-style-type: none"> • комуникација на мајчин јазик; • комуникација на странски јазик; • компетенции за математика, науки и технологија; • дигитална компетенција; • учење како да се учи; • интерперсонални, интеркултурни и социјални компетенции, и граѓански компетенции; • претприемништво; • културно изразување. <p>Извор: Цедефоп, 2004; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2006.</p>
64.	know-how	Знам како	<p>Практични знаења или стручност.</p> <p>Извор: базирано на Новиот оксфордски речник на англискиот јазик (New Oxford Dictionary of</p>

			English), 2001.
65.	knowledge	знаење	<p>Резултат на асимилацијата на информации преку процесот на учење. Знаењето претставува корпус на факти, начела, теории и практики поврзано со определено поле на учење или работа.</p> <p>Забелешка: постојат бројни дефиниции на знаење. Сепак, современите концепции за знаење се засновани генерално врз неколку основни карактеристики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аристотел прави разлика меѓу теоретска и практична логика. Во согласност со овие одлики и оваа разлика, современите теоретичари (Alexander et al., 1991) разликуваат декларативни (теоретски) од процедурални (практични) знаења. Декларативните знаења вклучуваат тврдења за конкретни настани, факти и емпириски генерализации, како и подлабоки начела за природата на реалноста. Процедуралните знаења вклучуваат хеуристика, методи, планови, практики, процедури, рутини, стратегии, тактики, техники и трикови (Ohlsson, 1994); • постојат различни форми на знаење кои ги претставуваат различните начини на учење за светот. Направени се обиди да се состават такви списоци, во кои често се застапени следниве категории: <ul style="list-style-type: none"> - објективни (природни/научни) знаења, кои се проценуваат врз база на нивната точност; - субјективни книжевни/естетски) знаења кои се проценуваат врз база на нивната автентичност; - морални (човечки/нормативни) знаења кои се проценуваат врз база на нивната колективна прифатеност (право/криво или добро/лошо); - религиозни/божји знаења кои се проценуваат повикувајќи се божјиот авторитет (Господ). <p>Овие основни сфаќања за знаењата се во основа на прашањата кои ги поставуваме, методите кои ги применуваме и одговорите кои ги даваме во нашата потрага по знаење;</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаењата опфаќаат имплицитни и експлицитни знаења. Имплицитните знаења (Polanyi, 1967) се оние знаења кои учениците

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>ги поседуваат а кои влијаат врз когнитивното процесирање. Но, тие не секогаш се свесни за овие знаења и не секогаш умеат и да ги искажат. Експлицитни знаењата се оние за кои ученикот е свесен, вклучувајќи ги и имплицитните знаења кои се преобратуваат во експлицитна форма така што стануваат „предмет на мислење“ (Prawat, 1989).</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2008.</p>
66.	knowledge society / knowledge-based society	општество на знаење / општество базирано на знаење	<p>Општество чии процеси и практики се базирани на продукција, дистрибуција и примена на знаења.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2001 во Европска Комисија, 2001.</p>
67.	learning	учење	<p>Процес преку кој еден поединец асимилира информации, идеи и вредности и така стекнува знаења, знам-како, вештини и/или компетенции.</p> <p>Забелешка: учењето настанува преку лична рефлексција, реконструкција и социјална интеракција. Може да се одвива во формално, неформално или информално окружување.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
	learning achievements	образовни постигања	види резултати од учењето
	learning attainment	ниво на оспособеност	види резултати од учењето
68.	learning by doing	учење преку делување	<p>Учење стекнато преку повторувано извршување на некоја задача, со или без претходна инструкција.</p> <p><i>или</i></p> <p>Учење стекнато со трансформација на менталните постигања на некој поединец преку конфронтација со реалноста, што резултира со нови знаења и вештини.</p> <p>Забелешка: учењето преку делување исто така претставува искуствено учење.</p> <p>Извор: Цедефоп.</p>
69.	learning by using	учење преку користење	Учење стекнато преку повторно користење на алатки или апарати, со или без претходна инструкција.

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			Извор: Цедефоп, 2008.
70.	learning community	заедница која учи	Заедница која промовира култура на учење преку развивање на ефективни локални партнерства меѓу сите сектор во заедницата, и која ги поддржува и мотивира поединците и организациите да учат. Извор: Цедефоп, 2004.
71.	learning content	содржина на учењето	Теми и активности кои го сочинуваат она што еден поединец или група ученици учи во текот на еден процес на учење. Извор: адаптирано од Европската фондација за обука, 1997.
72.	learning facilitator	фасилитатор на учењето	Лице кое овозможува стекнување на знаења и вештини преку создавање на окружување поволно за учење, вклучувајќи и ги сите кои вршат функција на поучување, обука, надгледување или водење. Фасилитаторот му помага на ученикот да ги развива знаењата и вештините така што му дава напатствија, повратни информации и совети во текот на целиот процес на учење. Извор: Цедефоп, 2004.
73.	learning organisation	организација која учи	Организација која промовира учење, и во која поединците учат и се развиваат преку работното окружување, од што полза имаат самите тие, другите и целата организација, при што таквите напори се објавуваат и признаваат. Извор: Цедефоп, 2004.
74.	learning outcomes / learning attainments	резултати од учењето	Пакет знаењата, вештини и/или компетенции кои ги стекнал еден поединец и/или е во состојба да ги демонстрира по завршување на процес на учење, и тоа формален, неформален или информален. <i>или</i> Дескрипција на она што ученикот го знае, разбира и умеа да го направи по завршување на процес на учење, дефинирано во поглед на знаења, вештини и компетенции, Извор: Цедефоп, 2008 Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2008.

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			No table of contents entries found.
	learning path	тек на учењето	види тек на образованието или обуката
	learning pathway	патишта на учење	види патишта на образование или обука
75.	learning region	регион кој учи	<p>Регион во кој засегнатите страни соработуваат за да ги задоволат локалните потреби за учење и да споделуваат ресурси заради изнаоѓање заеднички решенија.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
76.	level of qualification	ниво на квалификација	<p>Поимот третира два аспекта: Ниво на формално образование и обука, признаено во еден систем на квалификации или во рамка на квалификации. <i>или</i> Ниво на оспособеност стекнато преку образование и обука, работно искуство или во неформално/информално окружување.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • нивото на квалификација често е определено со она што се очекува во еден систем на квалификации или со нивоа на дескриптори во рамка на квалификации; • може исто да биде определено и со профил на занимање (на пример, опис на резултатите од учењето кои се потребни за да се извршуваат задачи во склоп на едно работно место на утврдено ниво на одговорност и автономија). <p>Извор: Цедефоп.</p>
77.	lifelong learning	доживотно учење	<p>Целокупната едукативна активност преземена низ целиот живот, која резултирала со подобри знаења, знам-како, вештини, компетенции и/или квалификации од лични, социјални и/или професионални причини.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
78.	lifewide learning	сеживотно учење	<p>Учење, било формално, неформално или информално, кои се одвива низ целиот спектар на животни (на личен, социјален или професионален план) и во сите животни фази.</p> <p>Забелешка:сеживотното учење претставува една димензија на доживотното учење.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

79.	low-skilled person	неквалификувано лице	<p>Поединец чие образовно ниво е пониско од однапред утврден стандард.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стандардно ниво под кое поединецот се смета за неквалификуван зависи, на пример, од општото ниво на образование во едно општество, или од нивото на квалификации во рамките на едно занимање; • реалното ниво на квалификација на еден поединец вклучува неформални резултати од учењето стекнати низ континуирана (ре)обука/подигање на нивото на вештините, работно искуство, или личен развој; • во Европската Унија, поединецот се смета за неквалификуван ако неговото образовно ниво е под завршено средно образование како што е дефинирано во ИСКЕД. <p>Извор: Цедефоп</p>
80.	mentoring	менторирање	<p>Водење и поддршка која на најразличен начин им ја пружа на младите или почетниците (кои се придружуваат на нова заедница која учи или организација) лице со искуство кое настапува како модел на однесување, водач, татор, тренер лице од доверба.</p> <p>Извор: базирано на Bolton, 1980.</p>
81.	mobility	МОБИЛНОСТ	<p>Способност на поединецот да се движи и адаптира кон ново работно или образовно окружување.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мобилноста може да биде географска или „функционална“ (мобилност кон ново работно место во компанија или кон ново занимање, или меѓу вработување и образование); • мобилноста им овозможува на поединците да стекнат нови вештини и со тоа да ја подобрат својата вработливост. <p>Извор: Цедефоп.</p>
82.	mutual recognition of qualifications	взаемно признавање на квалификации	<p>Признавање на квалификации (сертификати, дипломи или звања) доделени во (или од) една или повеќе други земји или организации од страна на една или повеќе земји или</p>

			<p>организации.</p> <p>Забелешка: взаемното признавање може да биде билатерално (меѓу две земји или организации) или мултилатерално (во рамки на Европската Унија или меѓу компании кои работат во истиот сектор).</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
83.	new basic skills	нови основни вештини	<p>Вештини во кои спаѓаат информациско-комуникациски (ИКТ) вештини, странски јазици, социјални, организациски и комуникациски вештини, технолошка култура, претприемништво.</p> <p>Забелешка: заедно со основните вештини, новите основни вештини ги формираат клучните вештини неопходни за развој во современото општество на знаења.</p> <p>Извор: Совет на Европската Унија, 2000.</p>
84.	non-formal learning	неформално учење	<p>Учење вградено во планирани активности кои не се експлицитно означени како учење (во смисла на цели на учењето, времетраење на учењето или поддршка при учењето). Ученикот со намера се вклучува во неформално учење.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • неформалните резултати од учењето можат да се валидираат и да водат кон сертификација; • неформалното учење понекогаш е опишано како семиструктурирано учење. <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
85.	occupation	занимање	<p>Пакет работни места чии главни задачи и обврски се карактеризираат со голем степен на сличност.</p> <p>Извор: ИЛО, 2008.</p>
86.	off-the-job training	обука вон работното место	<p>Стручна обука која се спроведува вон нормални работни околности. Обично таа е само дел од некоја програма за обука, во рамки на која се комбинира со обука на работното место.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 1979.</p>

87.	on-the-job training	обука на работното место	<p>Стручна обука која се спроведува во нормални работни околности. Може самата да претставува заокружена обука или да се комбинира со обука вон работно место.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 1979.</p>
88.	open learning	отворено учење	<p>Учење кое на ученикот му дава извесен степен на флексибилност во изборот на теми, место, брзина на учење и/или метода на учење.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
89.	overqualification	натквалификација	<p>Ситуација во која поединецот има повисока квалификација од онаа која се бара за моменталното работно место.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натквалификацијата е слична но не и идентична со: <ul style="list-style-type: none"> - надобразование: ситуација во која поединецот има повисок степен на образование од онаа кое се бара за моменталното работно место (мерено во години); - превисоко ниво на вештини: ситуација во која поединецот не може да ги примени целосно своите способности и вештини на моменталното работно место. • натквалификацијата може да биде привремена (на пр. ако натквалификуван млад вработен прифати пониско работно место додека бара посоодветно вработување) или да има потраен карактер. <p>Извор: Цедефоп, 2010.</p>
90.	permeability of education and training systems	пропусност на системите за образование и обука	<p>Капацитет на системите за образование и обука да им овозможат на учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пристап и мобилност меѓу разновидните патишта (програми, нивоа) и системи; • валидација на резултатите од учењето стекнати во други системи или во неформално/информално окружување. <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пропусноста на системите може да се подобри преку: <ul style="list-style-type: none"> • модуларизирање на патиштата и дефинирање на единиците резултати од учењето;

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<ul style="list-style-type: none"> воспоставување на рамки на квалификации кои создаваат поврзаност меѓу различните квалификации, со што се подобрува јасноста на квалификациите во рамките на една земја и меѓу државите; поставување на кредит системи; пропусноста се карактеризира со: насока (вертикална/хоризонтална), критериуми за достапност (поединечни или колективни), прием или регулирање на исклучоци, ниво на формализираност (на ниво на институција или систем). <p>Извор: Цедефоп.</p>
91.	post-compulsory education	пост-задолжително образование	<p>Образование кое поединецот го следи по завршувањето на задолжителното образование (минимум законски стандарди и времетраење на школување).</p> <p>Извор: базирано на Европската фондација за обука, 1997.</p>
92.	professional development	професионален развој	<p>Секое дејство кое се презема заради унапредување на професионалниот ангажман.</p> <p>Забелешки: професионалниот развој:</p> <ul style="list-style-type: none"> опфаќа специфични вештини и генерички вештини (, управување со време или со соработнички тим, вештини за преговарање, справување со конфликти, комуникација, итн.); може да биде во облик на самоучење, формална обука, консултации, конференции, тренинг или менторирање, професионални заедници и техничка помош. <p>Извор: Цедефоп; Википедија, 2012.</p>
93.	programme of education and training	програма за образование и обука	<p>Инвентар активности, содржини и/или методи кои се спроведуваат за да се постигнат целите на образованието или обуката (стекнување на знаења, вештини и/или компетенции), организирани во логички секвенци во определен временски период.</p> <p>Забелешка: поимот програма за образование или обука се однесува на имплементацијата на активности за учење, додека курикулум се однесува на дизајнот, организацијата и</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>планирањето на овие активности.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
94.	qualification	квалификација	<p>Квалификацијата ги покрива следниве аспекти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Формална квалификација: формален резултат (сертификат, диплома или звање) на еден процес на оценување која се стекнува кога надлежното тело ќе утврди дека поединецот ги постигнал резултатите од учењето на ниво на утврдени стандарди, и/или ги поседува неопходните компетенции за да врши работа во определено подрачје на работен ангажман. • Барања на работното место: знаења, ставови и вештини неопходни за извршување на специфични задачи поврзани со определено работно место (ИЛО). <p>Извор: Цедефоп, 2008, базирано на euqdice, 2006; Европска фондација за обука, 1997; ОЕЦД, 2007; ИЛО, 1998.</p>
95.	qualification system	систем на квалификации	<p>Сите активности поврзани со признавање на резултати од учењето и други механизми кои ги поврзуваат образованието и обуката со пазарот на труд и граѓанското општество. Овие активности подразбираат:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинирање на политиките за квалификации, дизајнирање и спроведување на обука, институционална поставеност, финансирање, осигурување квалитет; • оценување и сертификација на резултати од учењето. <p>Забелешка: национален систем на квалификации може да се состои од неколку потсистеми и може да содржи национална рамка на квалификации.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2008.</p>
96.	qualifications framework	рамка на квалификации	<p>Инструмент за развој и класификација на квалификации (на национално или секторско</p>

			<p>ниво) во согласност со пакет критериуми (и примена на дескриптори) кои се применуваат на утврдени нивоа на резултати од учењето.</p> <p><i>или</i></p> <p>Инструмент за класификација на квалификации во согласност со пакет критериуми за утврдени нивоа на совладано учење, кои има за цел да ги интегрира и координира потсистемите на квалификации и да ја подобри транспарентноста, достапноста, напредувањето и квалитетот на квалификации во содејство со пазарот на труд и граѓанското општество.</p> <p>Забелешка: Рамка на квалификации може да се користи за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • утврдување на национални стандарди на знаења, вештини и компетенции; • подобрување на квалитетот на образованието; • обезбедување на систем за координација и/или интеграција на квалификациите и овозможување на споредба на квалификации преку нивно поврзување едни со други; • подобрување на достапноста на можности за учење, на трансферот на резултати од учењето и напредување во учењето. <p>Извор: Цедефоп, 2008; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2008; ОЕЦД, 2007.</p>
97.	recognition of learning outcomes	признавање на резултатите од учењето	<p>Формално признавање: процес на доделување на службен статус на знаењата, вештините и компетенциите преку:</p> <ul style="list-style-type: none"> • валидација на неформалното и информалното учење; • доделување на статус на еквивалентност, кредит единици или службено пресметани поени; • доделување на квалификации (сертификати, диплома или звања). <p><i>и/или</i></p> <p>Општествено признавање: одавање признание на вредноста на знаењата, вештините и/или компетенциите од страна на економско и социјално засегнатите страни.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
	recognition of prior learning	признавање на претходното учење	<p>види признавање на резултати од учењето; сертификација на резултати од учењето; валидација на резултати од учењето</p>

98.	regulated profession	регулирана професија	<p>Професионална активност или група професионални активности, за која со закон, регулатива или административни одредби директно или индиректно е регулирано поседувањето на специфични и професионални квалификации, кои го утврдуваат пристапот до истата, нејзиното изучување или еден или повеќе начини на изучување.</p> <p>Професионална активност или група професионални активности, чие извршување или изучување (или некој од начините за нејзино изучување) е директно или индиректно, преку закон, регулативи или административни одредби, поврзано со поседување на определена професионална квалификација.</p> <p>Извор: Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2005.</p>
99.	retraining	повторна обука	<p>Обука која им овозможува на поединците да стекнуваат нови вештини кои им овозможуваат пристап или до нови занимања или до нови професионални активности.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
100.	secondary school leaving certificate / baccalaureate	сертификат за завршено средно образование / baccalaureate	<p>Испит кој се спроведува на крајот на средното образование со кој се сертифицираат резултатите од учењето по завршување на постапка за оценување.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • не сите сертификати за завршено средно образование гарантираат автоматски пристап до високото образование; • на национално ниво, сертификатите за завршено средно образование имаат различни називи, на пример: <p><i>Австрија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Reifeprüfungszeugnis (општо вишо средно, општ пристап до високо образование) или Reife- und Diplomprüfungszeugnis (стручно вишо средно, двојна квалификација: општ пристап до високо образование и стручни квалификации) - Berufsreifeprüfungszeugnis (општ пристап до високо образование, подразбира валидација на знаењата, вештините и компетенциите стекнати на работното место)

			<p><i>Германија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Abitur (општообразовна матура) - Fachabitur (стручна матура) <p><i>Ирска</i></p> <p>Leaving certificates</p> <p><i>Франција</i></p> <p>Baccalauréat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - baccalauréat général (општо образование) - baccalauréat technologique (општо и техничко образование) - baccalauréat professionnel (стручна обука која води до определено занимање) <p><i>Португалија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - diploma ensino secundario (општо образование) - diploma de qualificação (општо и стручно образование / двојна сертификација) <p><i>Обединетото Кралство</i></p> <p>(а) Академски нивоа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - GCE A level (напреден општообразовен сертификат) - GCE AS level (напреден општообразовен сертификат – 1/едногодишно ниво) - NQ advanced higher (напредно вишо ниво на национални квалификации) - NQ higher (вишо ниво на национални квалификации) - Scottish baccalaureate - Welsh baccalaureate <p>(б) Стручни нивоа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - GCE A level in applied subjects (напреден општообразовен сертификат во применети предмети) - GCE AS level in applied subjects (напреден општообразовен сертификат – 1/едногодишно ниво - во применети предмети) <p>Извор: Цедефоп, 2004; Ministère de l'éducation nationale.</p>
101.	sector	сектор	<p>Група компании кои имаат иста главна економска дејност (како на пример хемиски производи).</p> <p><i>или</i></p> <p>Групирање на професионални активности врз</p>

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			база на нивната главна економска функција, производ, услуга или технологија. Извор: Цедефоп, 2008; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2008.
102.	skill	вештина	Способност за применување на знаења и знам- како за да се извршат задачи и решат проблеми. Извор: Цедефоп; Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2008
103.	skills gap	дефицит во вештините	Состојба каде поединецот не го поседува нивото на вештини кое му е потребно за соодветно да ја извршува својата работа. Забелешки: <ul style="list-style-type: none"> • дефицитот во вештините може да се анализира на ниво на поединец (со примена на анализа на вештините), на ниво на компанија/ сектор, или на регионално, национално или меѓународно ниво; • дефицитот во вештините може да биде поврзан со недоволното ниво на квалификација; исто така, може да се однесува на ситуација во која работната сила го поседува точното ниво на квалификација, но ☐ недостасуваат специфични видови вештини (како што се вештините за менаџмент) или искуството потребно за соодветно извршување на работа или задача. Извор: Цедефоп, 2010.
104.	skills mismatch	дисбаланс во вештините	Состојба на неурамнотеженост во која нивото или видот на достапни вештини не одговара на потребите на пазарот на труд. Забелешки: <ul style="list-style-type: none"> • дисбаланс во вештините може да претставува или вишок или недостиг на знаења, способности и компетенции; • дисбалансот во вештините може да се анализира на различни нивоа (поединец, претпријатие, сектор, економија); • експертите прават разлика меѓу вертикален (нивото на образование/вештини е високо или пониско од потребното) и хоризонтален дисбаланс (нивото на образование/вештини е соодветен на барањата на работното место, но видот на образование/вештини е

			<p>несоодветен за моменталното работно место).</p> <p>Извор: Цедефоп.</p>
105.	skill needs	потреба од вештини	<p>Побарувачка за определен вид на знаења и вештини на пазарот на труд (вкупна побарувачка во една земја или регион, економски сектор, итн.).</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> анализата на потребата од вештини (позната и како идентификација на потреба од вештини) има за цел утврдување на дефицити во вештините и дефицитарни вештини, антиципирање на потребите од вештини, и оценување на капацитетот на системот на квалификации (организирање на образование и обука, механизми за финансирање, итн.) за да се задоволат потребите на економијата; антиципирањето на потребите од вештини претставува процес на идентификување на вештините кои ќе и бидат потребни на економијата на кус, среден и долг рок; долгорочното предвидување на вештини ја проценува побарувачката за вештини (работни места) и/или понудата на вештини (работна сила) кои ќе бидат достапни на кус, среден или долг рок. <p>Извор: Цедефоп, 2010.</p>
106.	skills obsolescence	застарени вештини	<p>Ситуација во која знаењата и вештините на поединците се застарени или веќе немаат употребна вредност.</p> <p>Забелешка: овој поим се користи во литературата за да опишат ситуации каде физичките или менталните способности и вештини се влошуваат или атрофираат.</p> <p>Извор: Цедефоп; De Grip, A.; van Loo, J. (2007).</p>
107.	skills shortage	дефицитарни вештини	<p>Состојба каде понудата на вештини (вид на способности и број на лица достапни на пазарот на труд) не е доволна за да се задоволи побарувачката на пазарот на труд.</p> <p>Забелешка: дефицитарни вештини се однесува на сите нивоа на квалификации; може да</p>

			<p>резултира од следниве фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • недоволна понуда на образование и обука; • географска нерамнотежа во понудата; • настани кои влијаеле врз структурата на економијата; • недоволна атрактивност на определени занимања (тешки работни услови, слаб надоместок, незадоволителна општествено признание). <p>Извор: Цедефоп, 2010.</p>
108.	skills audit	анализа на вештините	<p>Анализа на знаењата, вештините и компетенциите на поединците, вклучувајќи ги и нивните ставови и мотивација со цел да се дефинира кариерниот развој и/или испланира и проектира професионалната реориентација или обука.</p> <p>Забелешка: анализата на вештините има за цел да им помогне на поединците:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да ја анализираат основата на својата кариера; • да ја самопроценат својата позиција на пазарот на труд; • да се подготват за валидација на своите неформални или информални резултати од учењето; • да го планираат својот кариерен пат. <p>Извор: Цедефоп, 2008, базирано на Code du travail français, 2003.</p>
109.	social cohesion	социјална кохезија	<p>Степен до кој различните групи во општеството можат да живеат заедно и да споделуваат заеднички вредности.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за социјална кохезија неопходна е соработка на ниво на заедница, солидарност меѓу заедниците и социјалните групи и низок степен на социјална ексклузија; • социјалната кохезија го надминува нивото на само економска хомогеност (стапка на вработеност, висина на личен доход, пристап до здравство и образование, домување), и е тесно поврзана со нивото на социјална инклузија; • Jenson (1998) утврдува пет димензии на социјална кохезија: <ol style="list-style-type: none"> 1. припаѓање - изолатија: тоа означува

			<p>споделени вредности, идентитет, чувство на посветеност;</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. инклузија - ексклузија (пристап до благосостојба); 3. партиципација -неучество (во граѓанското општество); 4. признавање – отфрлање на различности (во едно плуралистичко општество); 5. легитимност – нелегитимност (доверба и почит за институциите). <p>Извор: Цедефоп, 2008; Jenson, 1998.</p>
110.	social dialogue	социјален дијалог	<p>Процес на размена меѓу социјалните партнери заради унапредување на консултациите и колективното договарање.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • социјалниот дијалог може да биде бипартитен (меѓу претставници на работниците и работодавачите) или трипартитен (вклучувајќи ги и јавните власти и/или претставници на граѓанското општество, НВОа, итн.); • социјалниот дијалог може да се одвива на различни нивоа (компанија, сектор / меѓусекторски, и локално / регионално / национално / наднационално; • на меѓународно ниво, социјалниот дијалог може да биде билатерален, трилатерален или мултилатерален, во зависност од тоа колкав е бројот на вклучени земји. <p>Извор: Цедефоп, 2004.</p> <p>No table of contents entries found.</p>
111.	social inclusion	социјална инклузија	<p>Интеграција на поединци - или групи поединците – во општеството како граѓани или како членови на разни социјални мрежи. Социјалната инклузија е длабоко втемелена во инклузијата во економијата или во пазарот на труд.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2004.</p>
112.	social partners	социјални партнери	<p>Асоцијации на работодавачите и синдикати кои претставуваат две страни во социјалниот дијалог.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • концептот „социјален партнер“ потекнува од Франција и Германија, од каде е преземен во

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>ЕУ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • трипартитниот социјален дијалог воедно ги вклучува јавните власти и/или претставници на граѓанското општество, НВОа, итн. <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
113.	special needs education	образование на лица со посебни потреби	<p>Образовни активности и поддршка дизајнирани за да се задоволат посебните потребите на деца со пречки во развојот или деца кои не успеваат во своето школување од причини за кои се знае дека го попречуваат оптималното напредување.</p> <p>Забелешка: поимот „образование на лица со посебни потреби“ сега се претпочита пред поимот „специјално образование“. Постариот поим воглавно се однесуваше на образование на деца со пречки во развојот, кое се одвиваше во специјални училишта или установи одвоени и надвор од системот на редовни училишта и универзитети. Во многу земји денес голем дел од децата со пречки во развојот се образуваат во установи во рамки на редовниот систем.</p> <p>Извор: базирано на Унеско, 1997.</p>
114.	standard	стандард	<p>Серија елементи чија содржина се дефинира од засегнатите фактори.</p> <p>Забелешки: постојат неколку видови стандарди:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стандардот на компетенции ги дефинираат знаењата, вештините и/или компетенциите поврзани со извршување на некоја работа; • образовните стандарди ги дефинираат целите на учењето, содржината на курикулумите, влезните барања, како и ресурсите неопходни за да се остварат целите на учењето; • стандардите на занимање ги дефинираат активностите и задачите поврзани со определена работа и нејзиното извршување; • стандардите на оценување ги дефинираат резултатите од учењето кои треба да се оценат и методологијата која треба да се примени; • стандардите на валидација го дефинираат нивото на постигања кое лицето кое се оценува треба да го достигне и методологијата која треба да се примени; • стандардите на сертификација ги дефинираат правила кои се применуваат за

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>добивање на сертификат или диплома, како и правата кои од нив произлегуваат.</p> <p>Во зависност од системот, овие стандарди можат да се дефинираат одделно или во рамките на еден документ.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
115.	teacher	наставник	<p>Лице кое на улениците им предава знаења, знам- како или вештини во установа за образование или обука.</p> <p>Забелешка: наставникот може да извршува повеќе задачи, меѓу кои организирање и спроведување на програми/курсеви за обука и пренесување на знаења, вклучувајќи генерички или специфични, теоретски или практични знаења. Наставник во стручно-ориентирана установа понекогаш се вика и „обучувач“.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2004; АФПА 1992.</p>
116.	trainer	обучувач	<p>Секој оној кон извршува една или повеќе активности поврзани со (теоретска или практична) обука, било во установа за образование или обука, било на работно место.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • постојат две различни категории обучувачи: <ul style="list-style-type: none"> - професионални обучувачи се специјалисти за обука чија работа може да се совпаѓа со работата на наставниците во установи за стручна обука - повремени обучувачи или обучувачи со непотполн работен ангажман се стручњаци во различни области кои во рамките на своите вообичаени должности преземаат се ангажираат со обука, било во компанија (како ментори и тутори за почетници и чираци или како даватели на услуги за обука) било во други организации (повремено нудејќи ги своите услуги во установи за обука); • обучувачите извршуваат разновидни задачи: <ul style="list-style-type: none"> - дизајнираат активности за обука; - ги организираат и спроведуваат дизајнираните активности; - држат обука (пренесуваат знаења, знам- како и вештини); - им помагаат на чираците да ги развиваат

			<p>своите вештини преку совети, инструкции и забелешки во текот на чиракувањето.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2004; АФПА 1992.</p>
117.	training course planning и design	планирање и дизајнирање на обуки и курсеви	<p>Пакет на доследни методолошки активности применети во дизајнирањето и планирањето на иницијативи и планови за обука согласно зададени цели.</p> <p>Забелешка: планирањето и дизајнирањето на обуки и курсеви подразбира анализа на побарувачката и потребите за обука, дизајнирање на проекти, координација и мониторирање на имплементацијата, како и оценување на ефектите од обуката.</p> <p>Извор: базирано на Le Preau, 2002.</p>
118.	training needs analysis	анализа на потребите од обука	<p>Систематска евалуација на сегашната и идната потреба од вештини споредена со вештините достапни за имплементирање на една ефикасна стратегија за обука.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • анализа на потребите за обука се потпира на: <ul style="list-style-type: none"> (а) утврдување на потребата од вештини; (б) оценување на вештините достапни кај работната сила, и (в) процена на дефицити во вештините и дефицитарните вештини; • анализата на потребите за обука може да се спроведе на ниво на поединец, организација, сектор, на национално или меѓународно ниво; може да се фокусира на квантитативни или на квалитативни (како што се ниво и вид на обука) и треба да се погрижи обуката да се спроведува на ефективен и финансиско достапен начин. <p>Извор: Цедефоп, 2008</p>
119.	training of trainers	обука на обучувачи	<p>Теоретска или практична обука за наставници и обучувачи.</p> <p>Забелешки: обуката на обучувачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • е наменета за персонал кој држи настава/обука како: (а) професионален наставник или обучувач, (б) стручњак во определена област кој ги придружува лицата

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>кои се обучуваат на своето работно место (повремени наставници или обучувачи);</p> <ul style="list-style-type: none"> • покрива широк спектар на вештини: знаења карактеристични за определената област (општи, технички или научни); педагошки, психолошки и социолошки вештини; вештини на менаџмент; познавање на светот на трудот; и знаења за програмите за обука и за целната популација; • воедно вклучува обука поврзана со дизајнирање, организација и држење на курсеви, како и содржината на тренинг активности (пренесување на знаења, знам- како и вештини). <p>Извор: Цедефоп, 2004.</p>
120.	transferability of learning outcomes	преносливост на резултатите од учењето	<p>Степен до кој знаењата, вештините и компетенциите можат да се искористат во нов професионален или образовен контекст, и/или да се валидираат и сертифицираат.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
121.	transition from school or training to work	премин од училиште или обука кон работа	<p>Премин од системот на образование или обука кон системот на вработување, период кој почнува со заокружување на процесот на образование или обука а завршува со влез на пазарот на труд.</p> <p>Забелешка: премиот од училиште кон вработување (пат кон целосна интеграција, вид на вработување – во поглед на нивото и статусот - и времетраење) е комплексен процес. Интеграцијата зависи од многубројни фактори (пол, возраст, квалификација, политики за вработување, обезбедување на поддршка во вид на водење и советување, итн.).</p> <p>Извор: Цедефоп, 2004.</p>
122.	transparency of qualifications	транспарентност на квалификации	<p>Степен на очигледност и препознатливост на квалификациите, нивната содржина и вредност на пазарот на труд (секторски, регионален, национален или меѓународен пазар) и во системите за образование и обука.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2008.</p>
123.	tutoring	туторство	<p>Секаква активност која на ученикот му пружа водење, советување или надгледување од</p>

			<p>страна на искусен и компетентен професионалец. Туторот му пружа поддршка на ученикот во текот на целиот процес на учење (на училиште, во центар за обука или на работно место).</p> <p>Забелешка: туторството покрива разновидни активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • академски предмети (со цел подобрување на образовните постигања); • кариерно водење (со цел премин од училиште кон работа); • личен развој (со цел помагање на учениците да носат мудри одлуки). <p>Извор: Цедефоп, 2004</p>
124.	underqualification	потквалификација/ недоволна квалификација	<p>Ситуација во која поединецот има пониска квалификација од онаа која се бара за конкретното работно место.</p> <p>Забелешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • потквалификацијата може да се утврди според нивото на образование или обемот на работно искуство од претходните вработувања; • потквалификацијата може да биде привремена (кога работодавачите ангажираат недоволно квалификуван персонал на високи позиции сè додека не најдат посоодветно лице) или да биде од поперманентна природа; • потквалификацијата може да се однесува на недоволно образование (ако поединецот има ниво на образование пониско од она што се бара на тоа работно место) или недоволни вештини (ако на поединецот му недостасуваат вештини и компетенции неопходни за извршување работа на ниво на прифатливи стандарди). <p>Извор: Цедефоп, 2010.</p>
125.	unit of learning outcomes (ECVET)	единица резултати од учењето (ЕКВЕТ)	<p>Компонента на една квалификација, составена од единствен пакет знаења, вештини и компетенции, кои можат да се оценат и валидираат;</p> <p><i>или</i></p> <p>Пакет знаења, вештини, и/или компетенции кои формираат единствен дел од квалификација. Единицата може да биде најмал дел од една</p>

			<p>квалификација кој може да се оцени, трансферира и, по можност, сертифицира. Може да е специфична за една единствена квалификација или заедничка за повеќе квалификации.</p> <p>Забелешка: карактеристиките на единиците (содржина, обем, вкупен број единици кои сочинуваат една квалификација, итн.) се дефинирани од страна на надлежно тело одговорно за квалификацијата на соодветното ниво. Дефиницијата и описот на единиците може да варира во зависност од системот на квалификации и процедурите на надлежното тело. Од своја страна системот ЕКВЕТ предлага секоја единица да има утврдено:</p> <ul style="list-style-type: none"> • генерички назив; • знаења, вештини и компетенции кои таа ги содржи; • критериуми за оценување на соодветните резултати од учењето. <p>Извор: Европски парламент и Совет на Европската Унија, 2009а; Цедефоп, 2008.</p>
126.	upskilling	подигање на нивото на вештините	<p>Куса наменска обука која обично се организира по завршување на иницијалното образование или обука, и има за цел дополнување, подобрување или освежување на знаења, вештини и/или компетенции стекнати во претходни обуки.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2004.</p>
127.	validation of learning outcomes	валидација на резултатите од учењето	<p>Потврдување од страна на надлежно тело дека резултатите од учењето (знаења, вештини и/или компетенции) постигнати од еден поединец во формално, неформално или информално окружување се оценети според однапред утврдени критериуми и се во согласност со барањата на стандардите за валидација. Валидацијата обично води кон сертификација.</p> <p>или</p> <p>Процес на потврдување од страна на овластено тело дека еден поединец постигнал резултати од учењето мерени според релевантни стандарди. Валидацијата се одвива според четири јасно дефинирани фази:</p> <ul style="list-style-type: none"> • идентификување на конкретните искуства на поединецот низ дијалог; • документирање на искуството на поединецот

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

			<p>заради нивна очигледност;</p> <ul style="list-style-type: none"> • формално оценување на овие искуства; и • сертифицирање на резултатите од оценувањето што може да води кон делумна или целосна квалификација. <p>Извор: Цедефоп, 2008; Совет на Европската Унија, 2012.</p>
128.	valuing learning	валоризација на учењето	<p>Процес на промовирање на партиципирање во (формално или неформално) учење и на резултатите од истото, со цел подигање на свеста за неговата својствена вредност и наградување на учењето.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2001 во Европска Комисија, 2001.</p>
	VET provider	давател на услуги за СОО	види давател на услуги за образование и обука
129.	vocational education and training (VET)	стручно образование и обука (СОО)	<p>Образование и обука кои имаат за цел да им пружат на луѓето знаењата, знам-како, вештини и/или компетенции неопходни за определени занимања или пошироко на пазарот на труд.</p> <p>Извор: адаптирано од Европската фондација за обука, 1997.</p>
	vocational training (VET)	стручна обука (СОО)	види стручно образование и обука
130.	work-based learning	учење базирано на работа	<p>Стекнување на знаења и вештини преку извршување на задачи - и со тоа поврзана рефлексивност – во стручното контекст, било на работното место (како што е во наизменичната обука) или во установа за СОО.</p> <p>Извор: Цедефоп, 2011.</p>

Референци

- AFPA - Association nationale pour la formation professionnelle des adultes (1992). *Vocabulaire des formateurs* [Vocabulary of trainers]. Paris: AFPA.
- Alexander, P.A.; Schallert, D.L.; Hare, V.C. (1991). Coming to terms - How researchers in learning and literacy talk about knowledge. *Review of educational research*, Vol. 61, No 3, pp. 315-343.
- Alexander et al. (1994). *The international encyclopaedia of education*. Oxford: Pergamon.
- Bolton, E. (1980). A conceptual analysis of the mentor relationship in the career development of women. *Adult education quarterly*, Vol. 30, No 4, pp. 195-207.
- Canadian information centre for international credentials/Centre d'information canadien sur les diplomes internationaux. Guide to terminology usage in the field of credentials recognition and mobility in English in Canada/Guide d'usage terminologique dans le domaine de la mobilite et de la reconnaissance des titres et diplomes en milieu francophone au Canada.
<http://www.cicic.ca/en/Guide.aspx?sortcode=2.17.17>[пристапено на 23.11.2007].
- Cedefop (2008). *Terminology of European education and training policy - A selection of 100 key terms*. Luxembourg: Publications Office.
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4064_en.pdf[пристапено на 23.4.2012].
- Cedefop (2010). *The skill matching challenge - Analysing skill mismatch and policy implications*. Luxembourg: Publications Office.
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3056_en.pdf [пристапено на 23.4.2012].
- Cedefop (2011). *Glossary - Quality in education and training/Glossar - Qualitat in der allgemeinen und beruflichen Bildung/Glossaire - La qualite dans l'enseignement et la formation*. Luxembourg: Publications Office.
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4106_en.pdf[пристапено на 23.4.2012].
- Cedefop; Bjørnåvold, J. (2000). *Making learning visible: identification, assessment and recognition of non-formal learning in Europe*. Luxembourg: Publications Office. Cedefop Reference series.
- Cedefop; Tissot, P. (2000). Glossary on identification, assessment and recognition of qualifications and competences and transparency and transferability of qualifications. In: Cedefop; Bjørnåvold J. *Making learning visible: identification, assessment and recognition of non-formal learning in Europe*. Luxembourg: Publications Office. Cedefop Reference series.
- Cedefop; Tissot, P. (2004). *Terminology of vocational training policy - A multilingual glossary for an enlarged Europe*. Luxembourg: Publications office.
- Council of the European Union (2012). Council recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=0J:C:2012:398:0001:0005:EN:PDF>[пристапено на 22.11.2013].
- Council of the European Union, General Secretariat (2000). *Presidency conclusions: Lisbon European Council: 23 and 24 March 2000*. Brussels:

- 2000.http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/council/2000_0001_en.pdf[пристапено на 23.11.2007].
- De Grip, A.; van LOO, J. (2007). The economics of skills obsolescence: a review. *In: de grip, A. et al. (eds). The economics of skills obsolescence: theoretical innovations and empirical applications. Research in labour economics. Bingley: emerald, Vol. 21, pp. 1-26.*
- Department for Education and Skills (2004). Skillsbase: labour market information database. <http://www.skillsbase.dfee.gov.uk/>[не постои веќе, последен пат пристапено на 5.2.2004].
- ETF - European training foundation (1997). Glossary of labour market terms and standard and curriculum development terms. *Turin: ETF.*
- European Environment Agency (2004). EEA multilingual environmental glossary. <http://glossary.eea.eu.int/EEAGlossary/>[пристапено на 23.11.2007].
- European Commission (2001). Making a European area of lifelong learning a reality [Realiser un espace europeen de l'education et de la formation tout au long de la vie]: communication from the Commission. Luxembourg: Publications Office. http://ec.europa.eu/education/policies/lll/life/communication/com_en.pdf[пристапено на 23.11.2007].
- European Commission (2004). *ECTS - European credit transfer and accumulation system.* http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html[пристапено на 23.11.2007].
- European Parliament and Council of the European Union (2005). Directive 2005/36/EC of the European Parliament and Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:0142:en:PDF>[пристапено на 24.4.2012].
- European Parliament and Council of the European Union (2006). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:EN:PDF>[пристапено на 6.4.2012].
- European Parliament and Council of the European Union (2008). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European qualifications framework for lifelong learning. *Official Journal of the European Union, C 111, 6.5.2008, pp. 1-7.* <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>[пристапено на 22.7.2010].
- European Parliament and Council of the European Union (2009a). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European credit system for vocational education and training (ECVET). *Official Journal of the European Union, C 155, 8.7.2009, pp. 11-18.* <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:EN:PDF>[пристапено на 4.10.2010].

- European Parliament and Council of the European Union (2009b)*. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European quality assurance reference framework for vocational education and training. *Official Journal of the European Union*, C 155, 8.7.2009, pp. 1-10.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0001:0010:EN:PDF>[пристапено на 4.10.2010].
- Eurovoc (2005). Eurovoc thesaurus. Luxembourg: Publications Office.
<http://europa.eu/eurovoc>[пристапено на 23.11.2007].
- Eurydice (2006). TESE - Thesaurus for education systems in Europe. Brussels: Eurydice.
<http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=051EN>
 [пристапено на 23.11.2007].
- Formation en ligne (n.d.). Code du travail (partie legislative) [Labour regulations (legal provisions)]. Article L900-2. http://formation-enligne.com/moodle163/les_parcours/L900-2.PDF[пристапено на 23.11.2007].
- ILO - International Labour Organization (1998). *ILO thesaurus* [Thesaurus BIT = Tesauro OIT]: *labour, employment and training terminology*. Geneva: ILO.
<http://www.ilo.org/public/english/support/lib/tools/aboutthes.htm>[пристапено на 23.11.2007].
- ILO - International Labour Organization (2008). *Resolution concerning updating the international standard classification of occupations (ISCO-08)*. Geneva: ILO.
<http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/docs/resol08.pdf>[пристапено на 28.9.2011].
- ISO - International Standards Organization (1996). *Standardisation and related activities: general vocabulary*. Geneva: ISO.
- Jenson, J. (1998). *Mapping social cohesion: the state of Canadian research*. Ottawa: Canadian policy research networks.
- Knowles, M.S. (1975). *Self-directed learning*. New York: Association Press.
- Landsheere G. de. (1979). *Dictionnaire de 'evaluation et de la recherche en education* [Dictionary of evaluation and educational research]. Paris: PUF.
- Le Preau - Chambre de Commerce et d'Industrie de Paris (2002). *Quel modele qualite pour la e-formation? Les normes qualite existantes repondent-elles aux besoins des acteurs de la e-formation?* [Which quality model for e-training? Do existing quality standards meet the needs of e-training stakeholders?] Paris: Le Preau.
http://www.preau.ccip.fr/images/etudes/etude_modele_qualite.pdf[пристапено на 23.11.2007].
- Lopez-Bassols, V. (2002). *ICT skills and employment*. Paris: OECD, STI working papers.
[http://www.olis.oecd.org/olis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/db2bda9e479dbf9ac1256bf90055744f/\\$FILE/JT00129725.PDF](http://www.olis.oecd.org/olis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/db2bda9e479dbf9ac1256bf90055744f/$FILE/JT00129725.PDF) [пристапено на 23.11.2007].
- Malot, N. (2002). *Forum QFD (Quality function deployment)*. Paris: Le Preau - Chambre de Commerce et d'Industrie de Paris.

- Ministere de l'education nationale (2007). *Diplomes et attestations: le baccalaureat* [Звања и сертификати: бакалауреат]. <http://www.education.gouv.fr/cid143/le-baccalaureat.html>[пристапено на 23.11.2007].
- Pearsall, J.; Hanks, P. (eds) (2001). *New Oxford dictionary of English*. Oxford: Oxford University Press.
- Robert, P. (1993). *Nouveau Petit Robert*. Paris: Dictionnaires Le Robert.
- OECD (1996). Assessing and certifying occupational skills and competences in vocational education and training. *Paris: OECD*.
- OECD (2001). The well-being of nations: the role of human and social capital. *Paris: OECD*.
- OECD (2007). *Qualifications systems: bridges to lifelong learning* [Systemes de certification: des passerelles pour apprendre a tout age]. Paris: OECD.
- OECD; Lopez-Bassols, V. (2002). *ICTskills and employment*. Paris: OECD, STI working papers. [http://www.oalis.oecd.org/olis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/db2bda9e479dbf9ac1256bf90055744f/\\$FILE/JT00129725.PDF](http://www.oalis.oecd.org/olis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/db2bda9e479dbf9ac1256bf90055744f/$FILE/JT00129725.PDF) [пристапено на 23.11.2007].
- Ohlsson, S. (1994). Declarative and procedural knowledge. In: Postlethwaite, T.N.; Husen, T. (eds). *The international encyclopedia of education*. Oxford: Pergamon, Vol. 3, pp. 1432-1434.
- Polanyi, M. (1966). *The tacit dimension*. London: Routledge.
- Prawat, R.S. (1989). Promoting access to knowledge, strategy, and disposition in students: a research synthesis. *Review of education*, Vol. 59, No 1, pp. 1-41.
- Scottish executive (2007). *What is employability?* <http://www.scotland.gov.uk/Topics/Business-Industry/Employability/definition>[пристапено на 23.11.2007].
- Spendolini, J.M. (1992). *The benchmarking book*. New York: American Management Association.
- The Institute for Employment Studies (1999). *Employability and employers: the missing piece of the jigsaw*. <http://www.employmentstudies.co.uk/summary/summary.php?id=361>[пристапено на 23.11.2007].
- Unesco (1995). *Unesco thesaurus*. Paris: Unesco. <http://databases.unesco.org/thesaurus/> [пристапено на 23.11.2007].
- Unesco (2011). Revision of the international standard classification of education (ISCED). Paris. http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/UNESCO_GC_36C-19_ISCED_EN.pdf[пристапено на 3.3.2012].
- Unesco; Titmus, C. et al. (1979). *Terminology of adult education* [Terminologia de la educacion de adultos/Terminologie de l'education des adultes]. Paris: Unesco. <http://unesdoc.unesco.org/images/0003/000322/032265mo.pdf>[пристапено на 23.11.2007].
- UCAS - Universities and colleges admissions service (2003). *Helping students into higher education*. <http://www.ucas.co.uk>[пристапено на 23.11.2007].

Wikipedia (2012). *Personal*

development. http://en.wikipedia.org/wiki/Personal_development [пристапено на 10.4.2012].

Терминологија на европските политики за образование и обука

ВТОРО ИЗДАНИЕ

Избор на 130 клучни термини

Која е разликата меѓу дефицит во вештините, потреба од вештини или дефицитарни вештини? Дали потквалификација е синоним за недоволно образование или недоволни вештини? Што значи зелени вештини?

Овој повеќејазичен терминологски поимник дефинира 130 клучни термини кои се користат во европските политики за образование и обука. Тој претставува проширена и ревидирана верзија на Терминологијата на европските политики за образование и обука (2008) и Терминологија на политиките за стручна обука (2004). Ги разгледува новите приоритети на политиките на Европската Унија, воглавно на полето на анализа на потребите од вештини и компетенција.

Новите дефиниции се развиени со помош на експерти на Цедефоп кои работат на полето истражување и анализа на политики.

Оваа публикација е достапна на повеќе јазици на <http://europass.cedefop.europa.eu>

CEDEFOP

European Centre for the Development
of Vocational Training

Европски центар за развој на стручното образование

Europe 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), GREECE

PO Box 22427, 551 02 Thessaloniki, GREECE

Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020, E-mail: info@cedefop.europa.eu

Посетете го нашиот портал www.cedefop.europa.eu

Publications Office

ISBN 978-92-896-1165-7

9 789289 611657 >